

ZEMPLÉN GÉZA EMLÉKEZETÉRE

1883—1956

Gaude Hungaria, quae talem tulisti! Ez a felirat volt olvasható hírneves természettudósunknak, Kitaibel Pálnak síremlékén. Méltán illenének ugyanezen szavak felejthetetlen tanító-mesterünk: Zemplén Géza sírkövére is, annak a büszkeségünknek kifejezésére, hogy vegyész-mérnökök és vegyészek generációi között mi is tanúi lehettünk zseniális alkotó képességének, mesterien egyszerű és hatásában mindig emlékezetes előadói, oktatói művészetének; részesei lehettünk negyvenhárom évi kutató tevékenysége minden gazdag tapasztalatának, eredményének. S mert ilyen büszkék vagyunk Zemplén Géza életművére, azért érezzük át teljes szívünkkel azt a nagy veszteséget, amely a magyar tudományt — s nyugodtan mondhatjuk: általában a tudományt — elhunytával érte.

Zemplén Géza az ugyancsak világhírű Emil Fischernek volt méltó tanítványa és követője. Mindazt, amit fiatal éveiben, huszonnégy éves korában Emil Fischer berlini intézetében három éven át tanult, látott és tapasztalt, hazájába visszakerkezvén, mint az újonnan létesített műegyetemi szerves kémiai tanszék 1913-ban kinevezett, alig harmincéves fiatal professzora, igyekezett megvalósítani, illetőleg tovább fejleszteni. Munkássága azonban eleinte csaknem leküzdhetetlen akadályokba ütközött, mert — mint maga írta — intézete nem volt felszerelve sehogy sem, úgyszólván üres falakat és néhány dolgozóasztalt talált; dotációja pedig nem volt. Minthogy tudta, hogy kutatónak a laboratórium az a keret, melynek tartalmát a jó felszerelés, értéket pedig a benne végzett kutatómunka ad, törhetetlen akaraterővel és példátlan munkabírással, úgyszólván saját munkájából szerelte fel intézetét, és jól kiválasztott tanítványaival, elsősorban a szénhidrátkutatás területén, világviszonylatban is nagy feltűnést keltő eredményeket ért el. Negyvenhárom éves professzori működése folyamán több, mint háromszáz dolgozata jelent meg, s szellemi tevékenységét életének utolsó éveiben sok szenvedést okozó

betegsége sem bénította meg. Néhány évvel ezelőtt jelent meg kutatásainak mintegy összefoglalásaként „Szerves kémia”-ja; utolsó írásainak egyikét pedig lapunk jelen évfolyama közölte.

Zemplén Géza hatalmas munkássága sok elismerésben részesült. A Magyar Tudományos Akadémia 1923-ban levelező, majd 1927-ben rendes tagjává választotta, 1928-ban pedig az Akadémia nagydíját nyerte el. 1948-ban elsők között kapta meg a Kossuth-díjat; 1953-ban pedig a Munkaéremrenddel tüntették ki. Számos külföldi kitüntetésnek is birtokosa volt. A sok megérdemelt hivatalos elismerés mellett különösen nagy örömet okozott számára tanítványai, s közöttük elsősorban közvetlen munkatársai rajongó szeretete. Az a tudományos iskola, amelyet intézetében maga körül kifejlesztett, s amely a magyar kémiai tudomány fejlődésében döntő jelentőségű, ércnél maradandóbb emlékmű számára. Ha igaz, hogy akkor hal meg valaki igazán, ha elfelejtik, akkor Zemplén Géza élni fog nemcsak tudományos eredményeiben, hanem tanítványai soha el nem halványuló emlékezetében.

Dr. Telegdy Kováts László